Rubus idaeus L. = melin (Bălți; fructele se numesc « meline » = smeura noastră).

Rumex Patientia L. = stejia (Bălți).

Salsola Kali L. = ciurlani (planta uscată rostogolită de vânt) (reg. Soroca).

Salvia nemorosa L. = corovatic (Bălți).

Salvia officinalis L. (cultivată) = șalvie (Măn. Dobrușa).

Syringa vulgaris L. = liliac (Vertiujeni).

Tussilago farfara L. = podval (Bălți).

Verbascum phlomoides L. = lumânărica Domnului (Bălți).

Xanthium spinosum L. = schini (Vertiujeni).

AL. BORZA

8. SUPRANUME COLECTIVE INTERCOMUNALE

Materialul foarte bogat — și care în cea mai mare parte așteaptă încă să fie studiat — cuprins în răspunsurile la Chestionarul IV [1]), alcătuite de către membrii corespondenți ai Muzeului Limbii Române și completat cu acela adunat până la 1935 de către anchetorii pentru Atlasul Liguistic al României, ne dă prilejul să examinăm în rândurile de mai jos supranumele colective intercomunale, adică numele de batjocură pe care locuitorii diferitelor comune învecinate din toate regiunile țării și le dau reciproc.

Asemenea supranume nu sunt un produs excluziv al spiritului românesc. Ele se cunosc din cele mai vechi timpuri și literatura populară (mai ales cea satirică) a tuturor popoarelor e plină de aluzii sarcastice, sau de supranume colective, adresate din partea unui nucleu social, altuia [2]).

Deși întrebuințarea supranumelor colective intercomunale e cunoscută pretutindeni la noi, ea se manifestă totuși incomparabil mai mult în anumite regiuni decât în altele. Astfel, după materialul pe care-l avem la dispoziție, regiunea care cunoaște cele mai multe

[1]) *Nume de loc și Nume de persoană*, Cluj, 1930.

[2]) BRUNO MIGLIORINI, *Spunti di motteggio popolare. I soprannomi etnici e locali.* Extras din « Atti de I Congresso Nazionale delle tradizioni popolari », Firenze, Maggio 1929, schițează în trăsături sumare dar sigure interesul față de aceste supranume, fixând metoda de cercetare asupra lor.

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

supranume şi le întrebuinţează pe o scară mai întinsă, e Ţara Oltului şi Ţara Bârsei; urmează Maramureşul, Valea Someşului, Ţara Oaşului, Banatul şi Valea Mureşului. Mai puţin întrebuinţate sunt în Moldova, la Moţi şi în Crişana.

Supranumele de care ne ocupăm numai rareori sunt lipsite de nota sarcastică. De cele mai multe ori ele sunt invective usturătoare, menite să biciuiască apucăturile rele, să ironizeze ocupaţia, obiceiurile locale, felul de a vorbi, de a se îmbrăca şi de a se nutri, aspectul fizic şi psihic, originea socială şi etnică, într'un cuvânt toate aspectele vieţii indivizilor, fie prezente, fie trecute. Toate acestea nu se stigmatizează prin mijlocul unui singur element al limbii, printr'un singur cuvânt de batjocură, ci adesea prin două, sau chiar mai multe. În multe cazuri locuitorii aceleiaşi localităţi poartă simultan mai multe nume de batjocură, date fiecare în parte de către locuitorii diverselor sate învecinate.

Adesea locuitorii satelor vecine se iau în batjocură prin versuri satirice, prin câte o frază sugestivă sau prin câte o snoavă în care se povesteşte o întâmplare în care locuitorii batjocoriţi ai satului vecin ar fi avut un rol ridicol.

Ne-am ocupat amănunţit, într'o lucrare specială mai mare, de felul cum se nasc, cum trăiesc şi cum se răspândesc supranumele, încât în paginele de faţă nu mai revenim asupra celor expuse acolo [1]), ci ne mulţumim să expunem materialul care ne stă la dispoziţie din zvoarele citate.

1. Următoarele supranume colective indică aşezarea geografică a localităţii celor vizaţi de ele: *Delureni* (96) [2]), *Gelureni* (Rona, 273

[1]) ŞTEFAN PAŞCA, *Nume de persoană şi nume de animale în Ţara Oltului*. Academia Română. Studii şi cercetări (supt tipar).

[2]) Numărul din paranteză este numărul topografic al sectorului din harta pe care-am întocmit-o după harta ALR şi aceea a răspunsurilor la chestionar. Iată legenda acelei hărţi:

15 = Cornea-Severin, 18 = Cornereva-Severin, 20 = Feneş, 22 = Răcăşdia-Caraş, 29 = Ramna-Caraş, 30 = Gherman-Timiş, 42 = Chişoda-Timiş, 46 = Nerău-Timiş, 49 = Săcusigiu-Timiş, 62 = Şebiş-Arad, 63 = Agrigiu-Arad, 66/a — Gurahonţ-Arad, 66/b = Saturău-Arad, 68 = Baia-Arad, 70 = Galşa-Arad, 86 = Sălciva-Severin, 89 = Stejar-Arad, 91 = Vaşcău-Bihor, 96 = Certeje-Turda, 99 = Brădeşti-Alba, 101 = Rimetea-Alba, 102 = Feneş-Alba, 104 = Pancu-Hu-

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

= «cei cari locuiesc în satul aşezat pe dealuri», *Jghirari* (455), derivat din rut. ž b i r = luncă, livadă cu tufiş; teren de păşunat sterp; ostrov (Želeichowski, I 218) cu suf. — a r < — a n, *Orăşeni* (Timişoara 42, Luţa 175 g) = cei cari (se consideră că) locuiesc în o r a ş, *Pădureni* (174/d, Poenița 273, Buzdugan-Luminești 816), *Pădurari* (Turbata 377, Iapa 550/b) = cei cu satul aproape de p ă d u r e, *Şeseni* (Guruslău, 273) = cei cu satul la ş e s, *Tufari* (Viştea de Sus, 177/b) = cei cu satul în preajma tufişului, *Gidicani* (264) = v i d i c a n i (deriv. din ung. v i d é k), cf. l ă t u r e n i.

În cazul lui *Ţuţuieni* (Şercaia 177/b, Braşov-vechiu 180) avem de a face cu un supranume colectiv devenit supranumele locuitorilor dintr'o întreagă regiune: «cioban din Ardeal; ţărănoiu, bădăran» (CADE). Alte asemenea supŗanume, sunt: *Mocani* (101, Acmari 117, Poiana 178/a, Şinca Nouă 178/b, Bacău 180, 591); *Momârlani*

---

nedoara, 106 = Curechiu-Hunedoara, 109 = Băiţa-Hunedoaia, 110 = Balşa-Hunedoara, 113 = Berthelot-Hunedoara, 114 = Fărcădinul de sus-Hunedoara, 117 = Tărtăria-Alba, 118 = Pui-Hunedoara, 132 = Câlnic-Alba, 136 = Benic-Alba, 137 = Meşcreac-Alba, 139 = Decea-Alba, 149 = Niraştău-Mureş, 159 = Paloş-Târnava Mare, 161 = Soarş-Făgăraş, 162 = Boholt-Făgăraş, 164 = Fântâna-Târnava Mare, 166 = Calbor-Făgăraş, 170 = Oprea Cârţişoara-Făgăraş, 170/a = Cârţa Oltului-Făgăraş, 171/a = Porumbacul de Jos-Făg., 171/b = Porumbacul de Sus-Făg, 172 = Arpaşul de Sus-Făg., 172/b = Arpaşul de Jos-Făg., 172/c = Rucăr-Făgăraş, 172/d = Şomartin-Făg., 173 = Viştea de Jos-Făg., 174/a = Breaza-Făg., 174/b = Pojorta-Făg., 174/c = Iaşi-Făg., 174/d = Dejani-Făg., 174/e = Telechi-Recea-Făg., 174/f = Berivoii Mari-Făg., 174/f = Berivoii Mici-Făg., 175/a = Olteţ-Făg., 175/b = Voivodenii Mari-Făg., 175/c = Voila-Făg., 175/d = Dridif-Făg., 175/e = Beclean-Făg, 175/f = Luţa-Făg., 175/g = Ludişor-Făg., 176/a = Ileni-Făg., 176/b = Mândra-Făg., 176/c = Râuşor-Făg, 176/d = Făgăraş, 176/f = Galaţi-Făg., 176/g = Toderiţa-Făg., 177/a = Comăna de Sus-Făg., 177/b = Părău-Făg., 177/c = Grid-Făg., 177/d = Bucium-Făg., 177/e = Şercaia-Făg., 178/a = Şinca Nouă-Făg., 178/b = Şinca Veche-Făg., 178/c = Perşani-Făg., 179 = Zărneşti-Braşov, 180 = Şchei-Braşov, 180/a = Braşov-Dârste, 182 = Săcele-Braşov, 198 = Poiana-Sărată-Trei Scaune, 217 = Poiana Ilvei-Năsăud, 218 = Prundul Bârgăului-Năsăud, 223 = Şieuţ-Năsăud, 232 = Coronca-Mureş, 236 = Tăşnad-Sălaj, 244 = Icland-Mureş, 249 = Buru-Turda, 252 = Triteni-Turda, 259 = Corvineşti-Năsăud, 261 = Jidoviţa-Năsăud, 262 = Salva-Năsăud, 264 = Runcul Salvei-Năsăud, 264/a = Coşbuc-Năsăud, 269 = Târlişua-Someş, 270 = Rebra-Năsăud, 273 = Ciocmani-Sălaj, 281 = Aghireş-Sălaj, 282 = Ciubanca-Someş, 289 = Someşul Cald-Cluj, 290 = Săcuiău-Cluj, 296/1-2 = Lugaşul de jos-Bihor, 299 = Cristelec-Sălaj, 302 = Brusturi-Bihor, 339 = Va-

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

(Pian 117, 362) = om prost (CADE), *Ţopârlani* (Lespezi 542/c) = ţ o p + m o m â r l a n.

2. O r i g i n e a din alte regiuni a locuitorilor o arată următoarele: *Pereviznici* (Horecea, 396) = rut. p e r e v e z é n e c ъ (cf. p e r e v e d é n e c ъ) «colonist» (Pawlowski, 100), *Venitură* (132) = veniţi din alte sate: «bajocură ra; te bagă la lege».

3. Următoarele indică c o n d i ţ i a s o c i a l ă a locuitorilor (actuală sau trecută): *Argaţi* (Diochiaţi,626) «foarte săraci», *Boeri dela Blăgeşti* (552), *Hospodari* (Plaiu, 264), *Iobagi* (117), *Mazâli* (Miteşti, 546/a, Brăsăuţi 550/b, Dumbrava-Roşie 558/a), *Pauări* (Recea 174/d) < germ. B a u e r, *Ţăreni* (264) «din locuri largi, foşti iobagi» (< ţ ă r a n i, cf. P a u ă r i).

---

lea Vinului-Satu Mare, 343 = Cămârzana-Satu Mare, 349 = Groşi-Satu Mare, 350 = Budeşti-Maramureş, 351 = Berbeşti-Maramureş, 352 = Apşa de Jos-Cehoslovacia, 356 = Vad-Maramureş, 357 = Berinţa-Satu Mare, 360 = Romuli-Năsăud, 362 = Borşa-Maramureş, 371 = Bruja-C.-Lung, 376 = Stroeşti-Suceava, 377 = Udeşti-Suceava, 377/a = Uideşti-Baia, 383 = Vârful Câmpului-Dorohoiu, 386 = Marginea-Rădăuţi, 387 = Horodnicul de Sus-Rădăuţi, 393 = Cernăuţi, 394 = Cireş-Opaiţ-Storojineţ, 396 = Buda-Cernăuţi, 424 = Botoşani, 426 = Duruitoarea Veche-Bălţi, 433 = Copăceni-Bălţi, 437 = Popeştii de Sus-Soroca, 448 = Şoimari-Prahova, 452 = Rezina-Sat-Orheiu, 455 = Rezina-Orheiu, 501 = Măgurele-Bălţi, 542/a = Tătăruşi-Baia, 542/b = Cristeşti-Baia, 542/c = Lespezi-Baia, 546/a = Mirosloveşti-Baia, 546/b = Miclăuşeni-Roman, 546/c = Doljeşti-Roman, 547 = Poenari-Roman, 548 = Aprodul-Purice-Roman, 550/a = Siliştea-Neamţu, 550/b = Săvineşti-Neamţu, 552 = Blăgeşti-Bacău, 556 = Tarcău-Neamţu, 558/a = Piatra-Neamţ, 558/b = Tupilaţi-Roman, 558/c = Dobreni-Neamţ, 560 = Bistriţa-Neamţu, 560/b = Dragomireşti-Neamţ, 566/a = Crăcăuani-Neamţu, 566/b = Filioara-Neamţ, 569 = Borca-Neamţ, 571 = Corbu-Mureş, 572 = Tulgheş-Ciuc, 591 = Lunca-Putna, 592 = Scurta-Putna, 626 = Crăeşti-Ismail, 665 = Satu Nou-Cetatea Albă, 735 = Cislău-Buzău, 740 = Poseşti-Prahova, 742 = Drajna de Jos-Prahova, 772 = Fundata-Braşov, 778 = Măţău-Muscel, 782 = Băneşti-Dâmboviţa, 803 = Călina-Vâlcea, 807 = Cârlogani-Vâlcea, 808 = Maciuca-Vâlcea, 816 = Păuşeşti-Otăsău-Vâlcea, 840 = Lumnic-Mehedinţi, 846 = Vârtop-Gorj, 854 = Cloşani-Mehedinţi, 856 = Jidoştiţa-Mehedinţi, 893 = Ştefăneşti-Vâlcea, 916 = Băduleasa-Teleorman, 918 = Talpa-Ogrăzile-Vlaşca, 962 = Găunoşi-Potcovari-Ialomiţa, 982 = Stelnica-Ialomiţa.

Numele de localitate citat înaintea numărului topografic, este acela al comunei ai cărei locuitori sunt supranumiţi de către locuitorii din comuna citată cu numărul topografic.

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

4. O stare materială rea arată următoarele supranume la origine calificative injurioase: *Burdani* (264), derivat cu suf. —an din burdă «casă mică, bordeiu, bușdă» (DA), *Stohnăian-bordeian* (455), *Calici* (Ludișor 175/d, Rediu 546/c), *Cenușari* (Felmer 176/f), *Colibași* (Căciulata 177/a, Poiana 179) = cei cari stau în colibe, *Flămânzi* (Petălca 137), *Golani* (Bistra 572), *Golănești* (Perșani 177/c), *Traistă-goală* (Feldioara 173), *Lepsiți* (Vineția-de-Jos 177/b), *Obgheloși* (Ileni 174/f), *Treicalici* (Dealul (?) 550/b), *Zgârie-brânză* (Salva 264, Smulți 626), alături de următoarele strigături: *Di la* Benic, *Une nu-i nimic* (136), *Din* Fetindia, *unde șede sărăcia* (281), Sângeroasă, *sat rotund, Nici nu-i brânză Nici nu-i unt* (572).

5. Dela nume etnice: *Bulgari* (Huși 377/a, Vârlezi 626), *Cățăuani* (778), cf. caț a on = grec (DA), *Frănțuji* (Tomnatic 46), *Jidani* (Boia 546/c), *Lipoveni* (Brătești 546/a), *Nemți dila Fraitoc* (42), *Neamț-cotofleanț* (46), *Rumânoi* (Făgăraș 176/c), *Ruși* (Proscureni 426), *Săcui* (223), *Șfabi* (Voivodeasa 386), *Țigani* (Vințul-de-Jos 117, Șercaia 176/b, Forăști 377/a, 546/b, Miclăușeni 546/c, Poiana 566/a, 566/b), *Țigani dela Iheciu* (542/a), *Țigani dela Șipote* (552), *Țigani dela Pește ana* (846), *Țigani mănăstirești* (Probota 542/c), *Țigănoi* (Lupești 68) «fiind negricioși»; cf. și: *Dridișeni-s ca Țiganii, că-s bătători din gură* (175/f), *Țipțeri* (Borsec 571), *Unguri* (Burunești, Adjudeni 546/c), *Unguri-beutori* (Beța 137), *Ungureni* (Săliștea 550).

6. După felul de a se îmbrăca: *Betelii* (177/e), *Cămeșoi* (387), *Cațavecari* (377), cf. cațaveică (o haină), *Chebari* (29) = chebariu «haină scurtă», cf. chebă (DA), *Cușmă-lungă* (Vărarea 270), *Gubalăi* (Lăpuș 264), derivat cu suf. -ălău dela gub = suman, *Ochincari* (Slobozia-Măgurii 501), derivat din opincă, *Tehoacă* (177/a): tihoacă «cojoc ciobănesc cu lâna în afară» (An. Inst. Geogr. II 200), *Tivituri* (164), «poartă — pe vreme rea și la lucru — cioarecii pe dos, cu tivitura sau dunga groasă în afară», *Țundră-lungă* (Iclănzel 244); cf. și: *Părăian de pe răstoacă Cu opinci de scroafă neagră* (177/b).

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

7. Supranume date după aspectul fizic al locuitorilor: *Biţoşi* (Valcani şi Sânnicolaul-Mare 46), *Bghiţoşi* (Bicaz 572) « poartă părul mare », *Burtălăteni* (113), derivat din burtă-lată, cu suf. -ean, *Buşeni* (Groşi 68), oameni « de statură mijlocie şi corpolenţi »; cf. buşan = om mic, îndesat şi robust (DA), *Chiorî* (Berivoiu 174/e), *Ciotormeni* (Brebu 350, 356) = ciotorman = guşat (DA), *Satulungu-ciungu* (Satulung 182), *Coaie-lungi* (Călineşti 350), *Flăncăeşti* (Aghireş 281), derivat din fleng, flenc, -eancă = « (porc) cu urechile aplecate înainte, bleg » (DA), *Gâltofani* (Viştea-de-Jos 173) « cu gâtul gros », *Gârgoieţi* (Galda 136) « groşi la gât », *Tibrenoci cu grumazii lungi* (Tibru 136), *Guşi* (Breaza 174/d), *Guşă-din-Beclean* (166), *Guşă-din-Voila* (166), *Guşalăi* (Hordou 264, Volovăţ 386), *Guşaţi* (20, 26, 174/a, Breaza 174/b, Săvăstreni 174/c, 174/f, Berivoiu 176/a, Comăna-de-Sus 177/a, Şercăiţa 177/d, Holbav 178/a, 179, Poiana 179, Hârjău 198, Ilva-Mică 264, 270, 362, Verseni 546/a, Miteşti 546/a, Moeci 772, Ghineşti 782), *Guşeţi* (Slatina-de-Mureş 68, Cârna 117, Balomir 117, Clit 273, Timişeşti 542/b, Agârcia 558/a, Vaduri 560, Tulgheş 571, 572), *Guşaţi-de-la-Galda* (136), *Guşaţi-din-Motru* (846), *Guşaţi-din-Tarcău* (556), *Ţânci* (Mititei 264).

Alături de aceste şi: *Copţi* (Cernele 816) « oameni bolnăvicioşi », *Fofârlăi-din-Şoarş* (176/f); cf. fofârnă « femeie cârnă, vorbind pe nas » (DA), *Hămuşiţii* (Râncezi 740); cf. hămuş, « zeama de coajă de stejar, în care se ţine pielea animalelor spre a se curăţi de păr », *Cernatu-leşinatu* (182), *Râncezîţii* (Râncezi 740), *Tăpălăgoşi* (Bicaz 572).

8. Mult mai bogat în exemple este capitolul supranumelor care stigmatizează defectele psihice şi morale. Astfel: *Aprinşi* (Văratec 426, 564/a), supranume dat unor oameni impetuoşi, porniţi spre gâlceavă şi bătaie, *Bătăuşi* (376), *Capsomani* (Beşteloaia 782) = încăpăţânaţi (DA), *Cârcotiţe* (Hârseni 176/a) = 1) « om nemulţumit », 2) « om care tărăgănează întreprinderea unei acţiuni, care se dă îndărăt » (DA), *Certarii din Grid* (177/b), derivat din ceartă, *Cicereni* (Ormeniş 139); cf. *Cicerea* numele unui sat sărac din vecinătate, prin apropiere de ciceriş « individ care nu poate trece nimic cu vederea fără să-şi facă obser-

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

vaţiile critice pline de sarcasm» (cf. DA), *Destrăbălaţi* (Scoreniu 170/a), *Lunateci* (Pojorta 175/g), lunatic = nebun, *Năzbâtioşi* (803), *Şirnean nebun* (772), *Sfătoşi* (Beld 137, Blaja 236).

Următoarele iau în bătaie de joc prostia: *Cei ce trag luna cu cârligul* (171/b), *au scos luna din fântână* (174/a, 174/b, Pojorta 175/b, 386), *au scos luna din baltă cu cârligul* (264/a) şi de aceea sunt cu *luna 'n frunte* (Sâmbotenii 174/b), toate făcând aluzie la aceeaşi snoavă cunoscută în multe regiuni (cf. ZANNE, VI, 27, BREBENEL, *Vorbă slabă*, în «Rândunica» I, 200); alţii *au suit taurul pe biserică, la iarbă* (171/b, 174/b, 175/g, 264/a), cf. BREBENEL, *Vorbă slabă*, în «Rândunica» I 200, sau *au tăiat limba dela clopot şi au făcut-o cu zeamă* (264/a); alţii sunt *căzuţi din şariglă* (Luţa 174/c); alţii iarăşi *au puşcat mânzu în loc de capră* (174/b), s. (cei din Feldioara) *un câne în loc de lup* (BREBENEL, *Vorbă slabă*, în «Rândunica» II 116—117), (cei din Vineţia de jos) *mânzul în loc de lup* (ib. II 116) *ăi care au tuns cloca să sugă puii* (175/g, cf. povestirea snoavei la BREBENEL, *Vorbă slabă*, în «Rândunica» I, 168); *ăia de trag purceaua de coadă ca să nu intre în pământ când râmă* (Vulturești 803). Cu un nume această categorie, de proşti, se chiamă: *Capete-goale* (Costeşti 426), *Netoţi* (174/c), *Pălăvatici* (Toderiţa 176/b), *Prosteleşti* (Produleşti 782), *Zăpăciţii din Prundul-Oltului* (803).

Bădărănia e una din scăderile care se stigmatizează des: *Gâltofani* (Voivodeni 175/d), *Gârtofani* (Mitrofani 803); cf. gârtan, «om gros la gât»; «bădăran» (WEIGAND, Jb. IX, 225), *Gogomani* (Săvăstreni 174/c, Târlişua 264), *Gogofani* (Recea 174/f), *Gogovani* (Lupşa 164).

Lenea indivizilor e stigamizată prin: *ăi de bat păduchii cu lenea* (Ţărenca 455), *Boale* (Toderiţa 176/b).

După diferite alte deprinderi urîte: *Băgăi* (Râuşor 176/b), *Băgăiaşi* (176/c), *Gură de băgău* (Râuşor 176/c), cei cari ţin băgău în gură; *Curvineşti* (Corvineşti 259) prin apropiere de curvă; cf. şi: *La Cetea, buhai na, Bea zinu cu doniţa, Primăvara vai de ea* (Cetea 136).

Inclinarea locuitorilor spre hoţie, e indicată de următoarele: *Bichieri* (30) «fiindcă mai înainte vreme se ocupau cu furtul de porci, găini, gâşte» = bicher «om care se ţine numai de petreceri, de chefuri şi de ştrengării» (DA), *Bicicoşi* (Cehăluţiu 236),

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

b i c i c a ş = pungaş (< ung. b i c s k á s, DA), *Custurari* (264) = tâlhari de mărunţişuri, la târg, *Gherlean* (Ohaba 178/b, Dâmbovicioara 772), cf. DR, III, 446, *Hoţi* (176/f, 178/c, 376, Moţca 542/b, Oţeleni 546/c), *Hoţi dela Tătăruş* (542/a), *Lotrii* (Comloşi 46), *Tâlhăruş* (Tătăruş 542/a); cf. şi: *Ciocmăreni cu guba sură, Ziua doarme, noaptea fură* (273).

Arată m â n d r i a, f a l a şi s ă r ă c i a: *Baron cu şinuri pe ismene* (264/a), *Cacă-fală de Toteşteni* (113), *Cacă-fală Straiţă goală* (Mesentea 136), *Fală-mare* (Oncești 350, ib. 356), *Făloşii de Silvăşeni* (113), *Fuduli* (Recea 174/c), *Fudui* (Voicești 893), *Năsodean, scaun cu jâlţ, Oameni fuduli şi flămânzi* (264/a), *Sapă 'n basmà* (626); Feldiorenii, j. Braşov) *Se duc la moară cu sacul subsoară şi vin cu mâna goală* s. *Fac mămăligă în clopot cu făină din scorbură şi o mănâncă cu lapte din ogaşia carului* (cf. BREBENEŁ, «Rândunica» II 116).

Z g â r c e n i a e vizată de următoarele numiri: *Beclerene lapte dulce, Cumu-l mulge 'n târg îl duce* (175/f), *Sântilie* (376), *Dela ţâţă 'n târg* (Hurezu 174/c).

9. Arată l i p s a d e c u r ă ţ e n i e, felul murdar de a se purta şi de a se îmbrăca: *Râiaşi* (Galaţi, 161, Şona 176/b), *Râie* (176/f), *Râie din Gălaţi şi Făgăraş* (166), *Linginarii 's plini de lindini* (113), *Osânze* (Vlădeni 178/c), *Pocorniţă-unsă* (Slobozia-Măgurii 501) = p o c o r n i ţ ă, un vas în care se păstrează dohotul, *Unsuroşi di Calbor* (166) «aveau părul lung şi uns cu unt topit».

10. După felul de a v o r b i: *Ha di la Galda* (136), *Şâ* (175/d), *Şâ la Şâpot* (Dridif 175/b), *Ho, Sică* (172/b) după numele de bou S i c ă, *Cârne-carul* (Cârna 117), *Tuca-na-brè* (Beşinova 46), *Lapce dulce 'n cigăiţă* (262, Zagra 265), *Zăgreni, dzama ge cuce* (265), alături de: *Boroance* (Porumbacul-de-Jos 171/b), *Căhăli* (Mândra 176/a, c), *Cană* (Ludişor 174/c, 175/f), *Cheltei* (Ludişor 174/c), *Adă cana să bag mreana* (Ludişor 175/f).

11. Foarte bogată este lista supranumelor (mai ales derivate cu sufixul nomen agentis - a r), indicând o î n d e l e t n i c i r e puţin onorabilă sau în tot cazul disprețuită de locuitorii satelor învecinate.

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

Evident, multe din acestea arată îndeletniciri care în mod cu totul nedrept se pun pe socoteala celor vizați de supranume. În alte cazuri totuși ele coincid cu ocupația predilectă a locuitorilor. Iată asemenea supranume: *Bărbăcari* (Uscați 501) = păzitori de berbeci, *Belitori* (Parău 177/e) «unul a belit un cal», *Bojogari* (362) = cei cari iau b o j o g i i la tăierea vitelor spre a-i vinde pentru hrana cânilor și a pisicilor; (fig.) hoți de lucruri mici (DA); cf. g ă i n a r, *Brânzari* (Săsăuș 172/b, Bârsana 350), *Broscari* (Broșteni 22, 175/b, Mândra 176/c, Mândra 177/e) = cei cu satul situat în preajma unor bălți care conțin multe broaște; cei cari mănâncă sau vând b r o a ș t e, *Cărbunari* (178/a, Văleni 178/c, Sucevița 378), cei cari fac sau vând c ă r b u n i, *Cepari* (360, Slobozia 550/b) = negustori de ceapă, *Chițicari* (Rus 377, Verseni 546/a, 566/a) «prind pești» numiți p i t i c = pește mic (CADE), *Chiuari* (Berivoiu 174/d) = p i u a r i, *Cicicari* (Rebrișoara 264, Rebrișoara 270); cf. c i c i c = un fel de pește mic (DA); cf. c h i t i c a r i, *Ciobani de veacuri* (Dejani 174/a), *Cioclași* (Hoghiz 164) = țărani cari vin la oraș cu o cioacă de lemne de vânzare (DA), *Covrigari* (Rădăuți 386, Rezina 452, Roznov 550/b) = negustori de covrigi, *Cupeți* (62, 236) se ocupă cu negoțul de bucate și de vite, *Folomocari* (30) «își puneau (din răzbunare) f o l o m o a c e aprinse unul altuia când erau certați», *Găinari* (Râușor 176/f, 217) = negustori (sau hoți) de găini, *Gogoșari* (Drăgușl 175/a) fiindcă cultivă mulți cartofi, numiți de ei g o g o a ș e, *Hrișcari* (550/b) = cei cari cultivă h r i ș c ă, *Iconari* (Văleni 350) = negustori de icoane, *Iepari* (816) = hoți de cai, *Lăptari* (Sântilie și Șteia 376), *Lingurari* (Dejani 174/f, Marginea 176/f, Marginea 177/d, Valea-Bourei 377, Probota 542/a, 592) = cei cari fac linguri; cf. Ţ i g a n i, *Murari* (Ruși 377), *Oieri* (Cut 550/b), *Olari* (Tohanul-Nou 179), *Perjeni* (Gârcina 558/a), *Perjeri* (Bozana 377, 547, Bălțătești 566/a, Valea-Seacă 566/b, 377), *Perjări* (Cihorăni 546/a), *Perjari* (Calu 550/b, Bursucari 626) = cei cari cultivă multe (Mold.) p e r j e, *Păscari* (Șagu 42) «prind p e ș t e din Timiș», *Piciocari* (Felmer 161), *Picioicani* (Lisa 174/a) = cei cari cultivă (multe) p i c i o c i (cartofi); cf. G o g o ș a r i, *Pilari* (62) = negustori; cf. c u p e ţ i, *Prunari* (Bogata 164, Orbău 236, Sârbi 350); cf. P e j a r i, *Răcari* (Voivodeni 174/b, 174/c, Iași 174/e, Voivodenii-Mici 175/b, Iași 175/e—f, Recea 175/g, Voivodeni

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

175/g) = cei cari prind (și vând) mulți r a c i, *Rășinari* (218, Lunca 270, 350), *Rogojinari* (918) = cei cari fac (și vând) r o g o j i n i, *Scrofari* (Văleni 161) = cei cari cultivă porci, *Sfârnari* (62) = negustori, cf. C u p e ț i, P i l a r i, *Sulari* (Zârnești 550/b), *Trocari* (Brașov 180) « bătrânii lucrau pe troci găitane », *Văcari* (Vlădeni 178/a, Ciumulești 377), *Vrăbieri* (Băbeni 273).

12. Supranume date după n u m e d e a l i m e n t e mai obișnuite la cei vizați: *Coleșă* (22), *Cotăriceri* (Ghiroc 42) « fac cotăriț », *Găluşcă* (Horezu 175/e, ib. 176/a), *Mămăligari* (137), *Mămăligă cu cireșă* (Tibru 136); cf. și *Dela măciuca, unde fac mămăliga cât nuca și se păzește cu furca* (808), *Slănină râncedă* (Săsăuș 172/b), *Zamă de cuce* (264) = gresie, mâncare proastă. Cei din Năsăud sunt ironizați cu întrebarea: *Acru-i borșu, Năsăudeni?* (264/a).

13. Dela nume de u n e l t e: *Covată rusească* (362), *Duduleni* (816) « mai toți au brevet de vânzare a țuicii » = d u d u l e a n = țeavă, burlan; cf. d u d ă (CADE), *Grape* (Toderița 176/a, b, c), *Greble-rele* (Netot 174/a), *Greble* (Netot 174/b, f), cf. snoava în legătură cu acest supranume, la BREBENEL, în « Rândunica », I p. 183, *Sule* (Vișlea 175/a).

14. Supranume dela nume de f r u c t e sau dela numele indigene ale unor p r o d u s e a g r i c o l e mai obișnuite: *Boace* (Glâmboaca 171/a) = un fel de napi (cf. DA), *Cacadări* (Tohanul-Vechiu 179) = măceșe, *Coțobrei* (Mititei, 264); cf. c o ț o b r e l = arbustul numit și p o r u m b(r)e l, (PANȚU, PL.), cf. S. PUȘCARIU, DR., V, 115—116; *Cotoroambe* (269), *Curechi* (Cenad 46), *Foaie de ceapă* (Făgăraș 166, 176/d, Făgăraș 176/f), *Gogoașe* (Voila 175/b, Beclean 175/d, 175/e, Beclean 175/f, 176/a) = cartofi, *Gulii* (Poiana 179), *Hribe-coapte* (Nănești 350), *Pepini* (339), *Prune (din Şona)* (176/b, d), cf. snoava la BREBENEL, în « Rândunica » II p. 103. Cf. și nr. 11.

15. Numele de a n i m a l e și alte vietăți oferă o largă întrebuințare la formarea supranumelor. Fac — în mod figurat — aluzie la caracterul fizic, psihic sau moral al indivizilor vizați de ele: *Behliță* (Ostrița 396) = o specie de pești mici (DA), *Broaște*

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

(176/c, e, Mândra 176/f), *Broscoi* (262, Salva 264, Salva 264/a), *Cai* (Șugătag 350), *Capre* (Cănișa 15, 361), *Capre-râioase* (Berbești 356), *Gadine* (Cornești 350) = animal sălbatec, monstru (DA), *Godac* (Proscureni 426) = porc tânăr (DA), *Laba-gudrii* (387), *Gudreni* (Horodnic 386, 387), derivat din c u t r ă, g u d r ă = căței, *Gule* (166), cf. g u l ă = cireadă de vite (DA), *Guzani* (542/b), cf. Ș o b o l a n i, *Holani* (Porumbacul-de-Jos 171/a), derivat din h o l ă = javră, potaie (DA), *Ied-râios* (22), *Iepuraș* (Lechința 244), *Lupi* (102, 343), *Mânzoci* (162, 177/a), *Mâți* (Crăcești 350), *Mâțe* (Huzmezeu 282), *Mâțoci* (Aciuța 66/a), *Porci* (Slobozia și Stârcea 393, Duruitoarea-Nouă 426), *Potăi* (Ludișor 175/b), *Scroafe* (49), *Șobolani* (542/b), *Țapi* (Berbești 356), *Viținușă-curtă* (Oravița 22), *Vulpi* (Feldioara 172/c, Noul-Român 170/a).

Relativ dese sânt supranumele provenite din terminologia o r n i t o l o g i c ă: *Bufniți* (Domașna 15), *Buhe* (Rucăr 175/a, 290) « femeile își împodobesc capul formând de o parte și de alta niște coarne, care le fac puțin tari de urechi » (175/a), *Buhani* (Rucăr 173), *Cioace* (Brebu 350, Onceşti 356), *Cioară* (Corbi 173, 349), *Cocostârci* (Calbor 162), *Ciurezi* (15) « de pe vremea cătanelor nemțăști », *Cuci* « au mâncat cucul » (Vrăniuț 22, 89, Hoteni 350), *Gaie* (Bucium 176/f, 177/d), *Gâscani* (Vineția 177/a), *Gheunoi* (Toderița 177/d), *Granguri* (15), *Grauri* (Căpușul-de-Câmpie 244), *Hoabe* (și *Hoage*) (Netot 174/a, b, c, d, e, f), dela h o a g ă « vultur pleșuv » (CADE), *Huhurezi* (282), *Libi* (Plescuța 66/a) = g â ș t e, *Pipălaci* (Dumbrava 66/a), *Pitpălăcari* (42) « pră pecetu satului o fost călețca cu p i t p ă l a c i », *Pohârle* (Toderița 176/c, e, f, id. 177/d) = gheunoi, *Pupăză* (Acina 66/a, Sărata 171/a, b, Giulești 350), *Rățoi* (Zimbru 66/b), *Sâmburari* (Vad 176/f, Vad 177/c, d, e, Vad 178/b) = botgros, *Urez* (Cioclova 22).

Dela nume de i n s e c t e: *Boarne* (174/f) = niște musculițe (DA), *Bombari* (Brăsăuț 550/b), *Bunzari* (Bârsana 353), *Corețe* (Beșimbav 172/c); cf. rut. k o r é c = urechelniță, *Lăcuste* (357), *Muște* (Săscior 174/f), *Țânțari* (20), *Țânțărușĭ* (Țânțari 177/c).

16. V a r i a[1]): *Aduituri* (Surduc 273) = ?, *Adunături* (236), *Afumați* (Bran 179), *Băboiu* (Sâmbăta 175/b): derivat cu suf. - o i u

[1]) Expunem în acest capitol, în ordine alfabetică, toate supranumele care nu intră în capitolele precedente, precum și acele care ne rămân inexplicabile.

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

din b a b ă, sau b ă b o iu = pește de apă dulce, costraș (cf. DA), *Băciu* (18) = ?, *Băcuștețe* (Apșa-de-Mijloc 352) = ?, *Băianțoci* (Baia 68) = derivat din *Băianț* cu sufixul augmentativ depreciativ - o c, *Bârcuță* (Boian 396) = b â r c (= crestătură pe harag cu care se măsoară laptele), *Boraci* (452); cf. b o r, b o a r ă = albastru, vânăt (DA), *Bortari* (426, Soci 546/a, Cracăul-Negru 566/a, Văratic și Gropi 566/b), *Bortași* (Probota 542/c) derivat cu suf. - a r, - aș dela b o r t ă (cf. gaură), după informația tuturor membrilor corespondenți satele respective «sunt într'o groapă», *Bujâg* (665) = ?, *Căcăițe* (180) din c ă c ă u, *Căcăreze de oaie* (Bucium 176/f), *Căliți* («că s'o unit cu catolicii») (Șinca-Veche și Vad 178/c), *Căpălușeni* (Tătărușî 542/c) = ?, *Cârliuțe* (Hârseni 176/f) = ?, *Cătănoi* (Șinca-Veche 178/a, 178/b), *Cenușă din Felmer* (162), *Ciobodești* (Aghireș 281) = derivat din ciobotă?, *Cioate* (Brebeni 350) = vită mică, ciotârcă (DA), *Ciutrești* (Cățel 28) = derivat din c i u t ă prin amestec cu c u t r ă (cf. numele local, c ă ț e l), *Cohani* (Vașcău 91) = ?, *Cojani* (Căiuți-Bacău 541), *Colbeci* (377) = ?, *Colițari* (Calbor 176/f) = ?, *Corcicituri* (161) «fiind amestecați cu Sașii», *Corjeni* (377) = ?, *Corlopeți* (377) = ?, *Cotcoreți* (Luța 175/d) = din onomatopeicul c o t c o r e z ă (despre găină), *Curele de Sălișteni* (104), *Curmețari* (816) = derivat din c u r m e i u, c u r m e t e «otgon», *Desciocălați* (Cuciulata 164); cf. d e s c i o c ă l a (cf. și î n c i o c ă l a) «a descopcia, a descheia, a descinge»; cf.C. LACEA, DR.,III, 744, BOGREA, ib. IV, 809, *Dubi* (264); cf. d u b. = dop, astupuș, cf. și d u b ă, *Gâtcalăi* (289) = ?, *Gâtuleni* (264) = ?, *Găuaze* (Ileni 176/c), *Gaură* (Gherdeal 172/c), *Găureni* (Mitrofani 803), *Găzări* (552) = ?, *Ghițăcu-prune* (387) = ?, *Giabalăi* (Iorcani 377) = ?, *Gugueni* (Dumbrăvești 816) «satul e în vârful dealului» = ?, *Gugulani* (137) = cf. g u g u l ì «a desmierda», *Gugi* (Zam și Glod 86) «oameni slabi și proști»; cf. g o g ă «ființă supranaturală cu care se sperie copiii»; (Ban.) g u g ă «om negru și urîcios» (COSTIN, *Graiul* 114), *Gugulani* (137) = cf. g u g u l e a «epitet cu care se desmiardă copiii» (DA), *Haiuși* (Scoreiu 171/a), *Hâpe* (Toderița 176/b) = ?, *Hâță* (Părău 177/c) = cf. (Băn.) h â ț ă «turmă de porci» (DA), *Hospe* (Găureni 264/a), *Hurlupi* (Mocod 264, 264/a) = h u r l u p «prună tânără stricată, diformată», *Ildei* (452) = ?, *Lipitură* (132) = «oameni veniți din alte sate»; cf. și l i p i t o a r e, *Mălăieși* (Julița 68),

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

Măriniuci (Copăcel 176/a) derivat dela M a r i n, *Mațe-de-oaie* (Halmagiu 66/a), *Măzâncă* (Slobozia-Măgurii 501), *Mâzgari* (Boholț 161, Boholț 176/f), derivat din m â z g ă cu suf. - a r, *Nerticari* (Horecea 396), derivat din m e r t i c «măsură cu care se măsoară orzul de dat cailor», derivat cu suf. - a r, *Niorcan* (Timișești 542/b) = ?, *Modoli* (22) «Ciuchicenilor, pentrucă au mâncat cățelul», *Moroiu* (Poiana 264/a) «pentrucă sunt mulți Țigani», *Mucări* (174/a); cf. m u c ă r i «o sectă religioasă», *Obiele* (Lăpugeni 104), *Ouă-de-lup* (Dridif 175/b, 175/d), *Păpăuțe* (Ludișor 175/b), derivat din p ă p à (= a mâncà), *păpău* (cf. *căcău*), derivat și cu suf. - u ț ă, *Pârâiași* (Cig 236), cf. numele local P â r ă u, *Pârlițeni* (Cuza-Vodă 782) = derivat dela nloc., *Pârliți*, *Păscălăi* (Turbuța 273); cf. a p ă s c ă l i «a proroci» (cf. și P r o r o c i), *Poede* (Cioara 117) = p u i e d e, p o i e d e «mulțime mare de oameni sau de animale», *Porloage* (Avrig 171/b) = p o r l o g «petec de opincă» p o t l o g, *Pricopsiții din Potcoava* (962), *Proroci* (Șona 176/f); cf. P ă s c ă l ă i, *Scărchinari* (Perșani 178/b, 178/c); cf. a (s e) s c ă r p i n a, *Scăuneni* (Balomir 117) «fiindcă n'au fost iobagi», *Scorțoi-de-pe-Ştearăș* (Grid 178/c), derivat din s c o a r ț ă, *Soacârță* (Tătăruș 542/c) = ?, *Sorici* (Iași 174/b), *Țacote* (Noul-Român 170/a) = ?, *Țâțani* (Beia 159 «pentrucă Românii sunt amestecați cu Sașii», Ungra 164, Ciuc și Rodbav 166, Șercaia 176/b, Șercaia 176/e, Crihalma 177/a) = ?, *Tiarcălăi* (572), *Toromaci-cu-păr-pe-limbă* (452) = ?, *Tricolici* (Dumbrava 550/b), cf. p r i c o l i c i, *Tumurugi* (572) = t u m u r u g «lemn gros și rotund (pentru construcții)» (CADE).

Alături de aceste mai atragem atenția asupra unor expresii batjocoritoare, care fac aluzie la un fapt memorabil din viața celor pe cari-i vizează, sau care-i caracterizează ironizându-i. Astfel, unora li se strigă: *Mâța 'n verze* (175/b, 175/d) «pentrucă la o nuntă o femeie supărată pe miri, a pus o mâță în oala cu verze», altora *Săvăstrenii-Hangului* (175/f); unora *dela capre* (542/c), altora că *belesc vidra și-o mânâncă* (Telciu 264/a); unora că *au închis grapa în cucuruz* (Porumbacul-de-Sus 171/b) sau *în holdă* (Netot 175/g), altora: *bă, înțărcaților cu cărbuni* (Bârsanu 803) și iarăși altora: *Rus, paparus, De unde dracu te-a adus? Dela Fântâna rece, Cu trei coarne de berbece, Dracul să te 'nnece* (Proscureni 426).

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)

17. În sfârșit remarcăm o categorie de supranume interesante prin formația lor:

a) Alături de numele localității celor luați în batjocură se alătură un element de caracterizare, care uneori rimează cu numele localității: *Satulungu - ciungu* (182), *Turcheșu - colduș u* (= cerșetor) (182), *Cernatu - leșinatu* (182), *Lidișoru - ponoru* (175/f);

b) Între supranume și numele de batjocură există o asemănare fonetică. De cele mai multe ori supranumele e o formă scurtată a numelui de localitate, sau e format prin adăugarea, prin substituirea sau prin dispariția unuia sau mai multor sunete. Astfel: *Boace* (Glâmboaca 171/a), identificat astfel cu *boace* = un fel de napi, *Bureteni* (Borțeni 542/b), cf. b u r e ț i, *Cârne-carul* (Cârna 117), *Cicereni* (Ormeniș 139), după Cicerea (sat sărac din apropiere), apropiat astfel de forma indigenă c i c e r i ș «om care nu poate trece nimic cu vederea fără a-și face observațiile critice pline de sarcasm» (cf. DA), *Curvinești* (Corvinești 259), apropiat astfel de c u r v ă, *Hoți* (Oțeleni 546/c), *Netoți* (Netot 174/c), *Prostulești* (Produlești 782), *Râncezit* (Râncezi 740), *Tâlhărași* (Tătăruș 542/a).

ȘT. PAȘCA

9. RECTIFICARE

În recensia lui V. Bogrea asupra broșurii lui Traian Ichim despre Alecu Russo (Dacoromania, anul III (1924), p. 862), se reproduc niște documente comunicate de mine, în care s'a cetit greșit *e* în loc de *ĕ*:

La rândul 15: a se ceti *ĕlenului* (члѣн = membru), iar nu *Elenului*.

La rândul 23: a se citi *ĕlen*, iar nu *Elen*.

Ca urmare trebue șters pasajul dela rândurile 35—36: «De remarcat naționalitatea «elenă» ce se atribuie, în acest document, lui Russo».

G. T. KIRILEANU

10. IARĂȘI «MURĂ» LA DACOROMÂNI

În «Dacoromania» V, p. 619—621, am arătat că cuvântul «mură», cu sensul «foiosul vitelor», se întâlnește nu numai la Aromâni, cum

BDD-A14838 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:02 UTC)